

УДК 657.37

Н.І. Федоронько, канд. екон. наук

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна

МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**Н.И. Федоронько**, канд. экон. наук

Тернопольский национальный экономический университет, г. Тернополь, Украина

МЕТОДЫ ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА КОНСОЛИДИРОВАННОЙ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ**Nataliia Fedoronko**, PhD in Economics

Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine

METHODS OF FINANCIAL ANALYSIS OF CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS

Проведено дослідження щодо методів фінансового аналізу консолідованої фінансової звітності. Досліджено методи фінансового аналізу консолідованої фінансової звітності та обґрунтовано застосування моделей оцінювання вартості групи підприємств з метою прийняття рішень.

Ключові слова: консолідована фінансова звітність, аналіз, коефіцієнти, інформація.

Проведено исследование относительно методов финансового анализа консолидированной финансовой отчетности. Исследованы методы финансового анализа консолидированной финансовой отчетности и обосновано применение моделей оценки стоимости группы предприятий с целью принятия решений.

Ключевые слова: консолидированная финансовая отчетность, анализ, коэффициенты, информация.

This article presents the research on the methods of financial analysis of the consolidated financial statements. Methods of Financial Analysis and Consolidated Financial Statements of models grounded valuation of companies in order to make decisions.

Key words: consolidated financial statements, analysis, ratios, information.

Прибуткова діяльність материнського підприємства та його дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці залежить від оцінки реальності досягнень поставлених цілей завдяки періодичному огляду її господарських операцій. Розуміння попередньої діяльності групи є якісною основою для складання та оцінювання прогнозів на майбутнє.

Основним джерелом надання інформації для аналізу є консолідована фінансова звітність групи. Консолідована фінансова звітність надає для аналізу більше інформації, ніж окрема фінансова звітність материнського та дочірніх підприємств.

Аналіз консолідованої фінансової звітності – це виявлення взаємозв'язку та взаємозалежності різноманітних показників діяльності групи, включених у консолідовану фінансову звітність. Основою методу такого аналізу є отримання невеликої кількості ключових параметрів, які дають об'єктивну й точну картину фінансового стану, фінансових результатів і грошових потоків материнського підприємства та його дочірніх підприємств як єдиної групи.

Питанням аналізу фінансової звітності присвячені дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних учених. Серед зарубіжних економістів слід відзначити Д. Фостера, Д. Холмса та А. Сьюгдена, Д. Александера, Л.А. Бернстайна, Т.В. Крилову, Д.О. Панкова, Л.І. Кравченко, В.В. Ковальова та ін.

Багато видань та публікацій українських дослідників та вчених присвячено економічному аналізу. Серед них М.Г. Чумаченко, Л.О. Примостка, І.М. Паросій-Вергуненко, В.І. Іващенко, В.М. Івахненко, Ф.Ф. Бутинець.

Проте об'єктом розгляду є переважно суб'єкт господарської діяльності – підприємство. Питання фінансового аналізу діяльності об'єднання підприємств, до складу якого входять материнське та дочірні підприємства, залишаються поза увагою науковців.

Метою статті є вдосконалення методів аналізу щодо консолідованої фінансової звітності, вдосконалення порядку етапів здійснення аналізу консолідованої звітності.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Кількість публікацій, присвячених безпосередньо консолідованим фінансовим звітом, обмежена. Серед авторів, які досліджують проблеми фінансового аналізу об'єднань, можна виділити Г. Уманців [6, с. 240]. Вона розглядає окремі питання аналізу, а саме – досліджується аналіз інвестиційної привабливості потенційних дочірніх підприємств та ефективності здійснення їх придбання, аналіз ефективності діяльності дочірніх підприємств і загального фінансового стану холдингу через застосування коефіцієнтів.

Окремі статті присвячені методам статистичного аналізу консолідованої фінансової звітності. Зокрема, І. В. Головка провів дослідження щодо узагальнення, систематизації та адаптації до П(С)БО наявного теоретичного та практичного матеріалу з метою створення методологічного апарату, який би слугував для подальшого аналізу конкретних розрахунків. Так, він зазначає, що на сьогодні немає єдиної методології та універсального інструментарію аналізу показників консолідованої фінансової звітності [1, с. 55]. Об'єктом дослідження І. В. Головка була обрана методика на основі коефіцієнтів оборотності й рентабельності активів по кожному підприємству й у цілому за сукупністю підприємств. Питання щодо застосування інших напрямів та моделей фінансового аналізу, на жаль, не розглядаються.

Аналіз публікацій зарубіжних учених та аналіз оприлюднених консолідованих фінансових звітів свідчить, що, подібно до окремого підприємства, найпоширенішими напрямками аналізу консолідованої фінансової звітності є:

- горизонтальний аналіз;
- вертикальний (структурний) аналіз;
- аналіз трендів;
- аналіз коефіцієнтів [4, с. 78].

Горизонтальний аналіз передбачає зіставлення показників консолідованої звітності за кілька років та виявлення абсолютних або відносних відхилень (від базового періоду або від запланованих значень). Різновидом горизонтального аналізу є аналіз трендів.

Аналіз трендів – це порівняння кожної позиції консолідованої звітності з попередніми періодами і визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів та індивідуальних особливостей окремих періодів.

Вертикальний (структурний) аналіз здійснюють, щоб виявити окремі статті консолідованої звітності в загальному підсумковому показнику (його приймають за 100 %) та зіставити їх за кілька років.

Аналіз фінансових коефіцієнтів передбачає розрахунок співвідношень між різними статтями різних форм консолідованої звітності, щоб визначити взаємозв'язки відповідних показників.

Вибір методів аналізу консолідованої фінансової звітності, зокрема відповідних коефіцієнтів, залежить від суб'єкта аналізу та його мети. Суб'єктами аналізу є користувачі консолідованої фінансової звітності, які мають прямий або непрямий інтерес до діяльності материнського підприємства та його дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці (табл.).

Таблиця

Користувачі консолідованої фінансової звітності

Користувачі інформації	Внесок користувачів	Вимоги компенсації	Мета фінансового аналізу
1	2	3	4
Власники	Власний капітал	Зростання вартості бізнесу	Оцінювання впливу динаміки фінансового стану на вартість бізнесу
Кредитори	Позиковий капітал	Проценти	Ліквідність (платоспроможність)

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Закінчення табл.

1	2	3	4
Керівники (менеджери)	Знання справи та вміння керувати	Оплата праці та частка прибутку	Усі сторони діяльності групи
Робітники	Знання, праця, досвід роботи	Заробітна плата та премії, соціальні умови	Фінансові результати
Постачальники	Постачання продукції	Договірна ціна	Фінансовий стан
Покупці (клієнти)	Збут продукції	Договірна ціна	Фінансовий стан
Податкові органи	Послуги суспільства: житлові масиви. Парки та інше	Сплата податків повною мірою та у визначений термін	Фінансові результати підприємств групи

Серед наведених суб'єктів аналізу найбільше впливові:

- керівники (менеджмент);
- власники материнського підприємства;
- кредитори.

Інтерес керівництва материнського підприємства до фінансового стану об'єднання підприємств, його рентабельності та перспектив стосується всіх сфер діяльності. На відміну від інших зацікавлених груп, менеджмент має необмежений доступ до даних фінансового й управлінського обліку, що дозволяє здійснювати оперативний аналіз тенденцій та показників діяльності. Такий перманентний оперативний аналіз ґрунтується на систематичному спостереженні за істотними взаємозв'язками і своєчасним виявленням проблемних ділянок, що з'являються в результаті змін. Постійне спостереження за розміром і амплітудою змін у цих взаємозв'язках дає ключ до розуміння важливих змін у фінансових та інших умовах функціонування групи. Виявлення змін і своєчасна реакція на несприятливі тенденції є сутністю контролю.

Першорядне завдання менеджменту материнського підприємства полягає в здійсненні контролю над тим, як виглядає материнське та його дочірні підприємства з погляду найбільш важливих кредиторів та інвесторів.

Власників бізнесу більше турбує віддача на вкладений ними капітал як у довгостроковій перспективі, так і на поточний момент. Головним завданням для них є збільшення вартості бізнесу, величина прибутку та його розподіл, а також зміна вартості акцій, що складається на ринку цінних паперів. Тому інвестори, які є учасниками власного капіталу підприємств групи, мають найбільш гостру потребу в інформації серед усіх зацікавлених груп.

Кредиторів більше цікавить ліквідність підприємства групи й характер руху його коштів, що впливає на здатність підприємств групи сплачувати відсотки за кредитами і своєчасно повертати основну суму боргу. Також їх можуть цікавити такі показники, як фінансовий важіль, чисті активи та можливість їх продажу для погашення боргу у випадку фінансових проблем.

Основною рисою всіх видів надання кредиту є фіксована винагорода, одержувана кредитором. Якщо підприємство несе збитки або потрапляє в несприятливі обставини, може виникнути ризик неповернення боргу. Ця нестабільна природа співвідношення ризику і винагороди для кредитора впливає на спосіб, за допомогою якого він аналізує можливість надання кредиту. Тому кредитори більш консервативні у своїх поглядах та підходах і покладаються на аналіз фінансової звітності навіть більше, ніж інвестори, оскільки постійний аналіз дає можливість позичальникові контролювати потоки коштів.

Методика аналізу консолідованої звітності, використовувана кредиторами, а також критерії оцінювання варіюють залежно від терміну, забезпечення і цілей, на які спрямовується позика.

У випадку надання короткострокової позики кредитора цікавить переважно поточне фінансове становище, ліквідність поточних активів і рівень їх оборотності.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Оцінювання довгострокових позик, що включає оцінювання облігацій, потребує багато більше детальних показників і аналізу, зокрема прогноз грошових потоків, оцінювання довгострокової прибутковості групи як важливе джерело гарантій, здатності покривати постійні витрати, пов'язані із заборгованістю.

Під час фінансового аналізу з метою оцінювання та визначення ефективності роботи менеджменту найважливіші такі коефіцієнти:

- коефіцієнти прибутковості;
- коефіцієнти фінансової залежності (платоспроможності);
- коефіцієнти ліквідності;
- коефіцієнти ділової активності (ефективності використання активів).

Коефіцієнти прибутковості дозволяють групі вимірювати прибуток відносно обсягу продаж. Метою об'єднання є отримання прибутку. Материнське підприємство, спрямоване на заробляння прибутку, інвестує певний капітал, щоб отримати право на очікуваний майбутній потік прибутку. Коефіцієнти прибутковості дають змогу материнському підприємству оцінити прибутковість групи як єдиної економічної одиниці порівняно з прибутковістю конкурентів та інших підприємств.

До коефіцієнтів прибутковості відносять:

Коефіцієнт валового прибутку показує у відсотковому виразі, скільки доходу від реалізації залишається після обліку витрат, пов'язаних з виробництвом (реалізацією) продукції, товарів, надання послуг. Він відображає сутність ефективності з позиції цін та витрат.

Коефіцієнт операційного прибутку вимірює, скільки залишається в розпорядженні групи до обліку фінансових і податкових зобов'язань. Він показує здатність групи генерувати прибуток незалежно від певного джерела фінансування, з якого було отримано капітал, або змін у податковому законодавстві.

Коефіцієнт доходності продаж показує прибутковість групи після оподаткування. Цей коефіцієнт вказує на здатність менеджерів успішно управляти підприємством, відшкодовуючи витрати на собівартість продукції (товарів, послуг), адміністративні витрати та витрати на збут, амортизацію, фінансові витрати. Він також вказує на те, чи вдалося менеджерам залишити для власників прибуток, який компенсував би ризик інвестування їх капіталу.

Коефіцієнти фінансової залежності, або боргу, зазначають розмір фінансового важеля, який використовується групою. Фінансовий важіль – це відношення залучених коштів, які використовуються підприємством, до його власного капіталу. Успішне використання залучених коштів збільшує доходи власників материнського підприємства, оскільки прибуток, зароблений за допомогою цих коштів, у розмірі, що перевищує сплачені проценти, належить власникам і, отже, збільшує власний капітал.

Коефіцієнти ліквідності вимірюють здатність групи погашати поточні зобов'язання в міру настання терміну їх виконання. Основними коефіцієнтами ліквідності є:

Коефіцієнт загальної ліквідності показує ступінь захищеності кредиторів, які надають короткострокові позики групі для фінансування її поточних операцій. Цей коефіцієнт оцінює ліквідні активи групи, які можна швидко обернути в готівкові кошти, передбачаючи, що в такий спосіб кредитор може відшкодувати свої збитки у разі невиконання угоди.

Коефіцієнт швидкої ліквідності оцінює ймовірність погашення поточних зобов'язань, виходячи з припущення, що запаси не мають ніякої цінності, оскільки вони можуть виявитися не такими ліквідними, як деякі інші поточні активи. Чим більш ліквідна група, тим вищий її коефіцієнт загальної і швидкої ліквідності. Чим вища ліквід-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

ність групи, тим нижча ймовірність її технічної неплатоспроможності, як свідчення того, що вона не зможе виконувати свої поточні зобов'язання у строк.

Коефіцієнти ділової активності відображають швидкість, з якою різні статті конвертуються у грошові кошти. Ці коефіцієнти є важливим доповненням коефіцієнтів ліквідності, оскільки останні не надають інформації про склад різних активів групи та не показують, який рівень капіталу необхідний для підтримання напрацьованого обсягу основної діяльності. До коефіцієнтів ділової активності відносять:

Середній період погашення дебіторської заборгованості показує кількість днів, упродовж яких рахунок залишається несплаченим. Наприклад, якщо середній період погашення становить 45 днів, то групі необхідно в середньому 45 днів, щоб утримати дебіторську заборгованість.

Середній період погашення кредиторської заборгованості показує кількість днів, упродовж яких не сплачується рахунок постачальників. Оптимальне управління кредиторською заборгованістю означає, що всі платежі кредиторам здійснюються у визначений термін.

Узагальнюючи викладене вище, слід зазначити, що традиційні напрями фінансового аналізу консолідованих фінансових звітів, а саме: горизонтальний аналіз, аналіз трендів, вертикальний (структурний) аналіз та аналіз коефіцієнтів або співвідношень із врахуванням інформаційних потреб користувачів і, насамперед, власників, мають певні недоліки й обмеження. Такі обмеження зумовлені:

- 1) використанням консолідованих фінансових звітів, як основного джерела для аналізу;
- 2) правилами підготовки консолідованих фінансових звітів, окреслених у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку;
- 3) традиційно визначеними правилами та порядком застосування напрямів фінансового аналізу.

Зазвичай, консолідована фінансова звітність забезпечує найбільш повне та значне уявлення фінансового стану і результатів діяльності групи.

Список використаних джерел

1. Головка І. В. Методи статистичного аналізу консолідованої фінансової звітності / І. В. Головка // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Економіка. – 2005. – Вип. 75–76. – С. 55–58.
2. Колласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы. Концепции и методы : учебное пособие / Б. Колласс ; под ред. Я. В. Соколова ; пер. с франц. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
3. Мельник Г. Консолідація фінансової звітності – як це робиться / Г. Мельник // Дебет-кредит. – 2002. – № 14. – С. 35–39.
4. Рещенко С. А. Консолидированная группа предприятий строительного комплекса как специфический объект бухгалтерского учета / С. А. Рещенко // Вестник профессионального бухгалтера. – 2002. – № 12. – С. 180.
5. Салюк І. Історія процесів об'єднань підприємств України та провідних країн світу / І. Салюк // Наукові записки Тернопіл. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. – 2005. – Вип. 14. – С. 211–214.
6. Уманців Г. В. Холдингові компанії та промислово-фінансові групи у сучасній економіці / Г. В. Уманців. – К. : ВІРА-Р, 2002. – 429 с.